

M. T. Cabré; C. Bach; J. Martí (eds.), **Terminología y derecho: complejidad de la comunicación multilingüe: V Actividades de IULATERM de Verano (4-14 de julio de 2005)**. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 2006 (Activitats; 18). ISBN 84-96742-00-8

Montserrat Serra Figueras*

Aquest nou volum de la Sèrie Activitats aplega els textos dits a les dues activitats d'estiu que biennalment organitza el grup IULATERM de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra: l'Escola Internacional d'Estiu de Terminologia i el Simposi Internacional de Terminologia. Dividit en quatre parts, el llibre recull bàsicament els textos del simposi: les ponències, les comunicacions i la taula rodona final. A la quarta part, i com en altres títols de la sèrie que resulten de les activitats d'estiu de l'IU-LA, hi ha els textos de la conferència d'inauguració i la de cloenda de l'Escola d'Estiu de Terminologia.

El simposi s'organitza amb la voluntat de ser un punt de trobada entre especialistes de diverses disciplines interessats en la terminologia i per això s'articula a partir de ponències que tracten el tema proposat des de punts de vista diferents i complementaris: en aquest cas, el punt de vista del text, el punt de vista del dret, i el punt de vista de la traducció. Es pretén trobar l'equilibri entre les tres potes d'una taula que seria la terminologia del dret.

A partir d'aquí queda obert el camí al debat i la reflexió, els quals aniran de seguida cap al terreny de la traducció: el gruix de participants provenen del món de la traducció, tant de l'àmbit acadèmic com professional, especialitzats en major o menor grau en la traducció jurídica; i el tema del simposi és específicament la complexitat de la comunicació multilingüe, en la qual el traductor hi fa de mediador. Tot això, en la present publicació es reflecteix en les comunicacions: els projectes que s'hi presenten, les preguntes que porten a encetar una recerca, les raons bàsiques són en la major part dels casos problemes de traducció d'una matèria particularment àrdua de traduir i per això mateix tan interessant. Les dificultats de trobar l'estil i les paraules equivalents d'una llengua a una altra s'expliquen perquè en el món del dret no es tracta de traduir d'una llengua a una altra, sinó d'un món a un altre. I en gairebé tots els casos presentats en aquesta publicació, d'un món conformat per un orde-

* Montserrat Serra Figueras, Àrea de Recerca Sectorial, TERMCAT.

nament jurídic (posem, la *common law*) a un món conformat per un altre ordenament (posem, la tradició del dret romà).

La primera ponència, «Dénotation et connotation dans le domaine du droit», de Rosalind Greenstein, des de la seva doble experiència com a traductora i professora d'anglès jurídic a la Universitat de París I Panthéon-Sorbonne, planteja la qüestió de l'alta presència de connotacions en la terminologia del dret, és a dir, de significats secundaris o valors subjectius variables, per oposició al conjunt d'elements fonamentals i permanents del sentit d'una paraula, que en constitueix la denotació. Les connotacions es relacionen amb el caràcter paradoxalment indeterminat i evolutiu dels significats. Amb multitud d'exemples de textos legals il·lustra com els termes jurídics, aparentment fixats, determinats i definits a les lleis, prenen significats valoratius, els quals no queden fixats sinó que també canvien i evolucionen. Greenstein es pregunta com i en quin moment els termes passen de tenir un ús connotat a un de neutre, o a l'inrevés. Si les lleis canvien però els termes (en el sentit de *denominacions*) romanen, no només perden el sentit sinó que hi ha el risc que donin informació falsa. Un exemple aclaridor és el del terme *enfant naturel*, és a dir, infant nascut fora de la institució del matrimoni. Aquest terme va tenir un valor jurídic fins al moment que tots els infants van passar a tenir els mateixos drets independentment de la situació legal dels seus pares. Per tant, si la denominació perdura, no pot sinó tenir un valor connotatiu, aportar un judici de valor. En l'època de les tècniques de reproducció assistida, *natural* no s'oposa a *artificial*, *mecànic*, etc., com es podria pensar, sinó a *institucional*, *legítim*. Conclou l'autora que els termes existeixen només en un context discursiu, en una situació de comunicació donada, amb uns interlocutors, amb una finalitat. Si es consideren aïlladament es corre el risc de malentesos importants, que en aquest àmbit poden implicar conseqüències molt greus.

La segona ponència, de la professora de la Facultat de Dret de la Universitat Pompeu Fabra M. Teresa Castiñeira, tracta el tema de la precisió. Considerada una de les característiques definitòries dels llenguatges d'especialitat, la precisió és també una exigència comuna a diversos sistemes jurídics. La ponent il·lustra amb nombrosos exemples de la legislació penal espanyola la imprecisió de molts termes jurídics, fins i tot dels que estan definits a la mateixa llei. Expressions tan poc precises com *especial gravedad*, *notoria importancia* o *grave perjuicio* es poden trobar per tot el codi penal i qualifiquen actes i conductes les conseqüències dels quals poden ser la privació de llibertat per molts anys. Explica que avui es reconeix la impossibilitat de la precisió absoluta i que, per tant, es tracta d'assolir un grau de precisió que permeti mantenir la

seguretat jurídica. I fa unes propostes per aconseguir lleis més precises que compleixin els requisits derivats del principi de legalitat.

La tercera ponència va anar a càrrec de Laura Santamaria, professora de la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona, i analitza la feina d'un traductor de textos jurídics com a component d'un acte de comunicació multilingüe, en què el traductor fa de mediador entre dos especialistes de l'àmbit jurídic. Posa damunt la taula la gran qüestió, l'os del traductor: la traducció de textos jurídics obliga el traductor a buscar l'equivalència per a termes que no existeixen en la llengua d'arribada (la llengua a la qual es tradueix), perquè cada sistema jurídic té els seus conceptes, els quals no existeixen en un altre sistema jurídic, per tant no hi ha pròpiament equivalents. En el dret, com en cap altre àmbit, es veu com una llengua no és més que el reflex d'una concepció del món, d'una estructuració del món. I traduir no és dir en una altra llengua la mateixa paraula, sinó el mateix significat, és un acte de mediació cultural.

En els textos corresponents a la taula rodona s'introdueixen temes com ara la formació dels traductors especialitzats per oposició al mercat professional real, que demana traductors polivalents capaços de traduir textos de diverses disciplines; la manera com l'estudiant de traducció accedeix al text jurídic i al llenguatge jurídic; l'opacitat del llenguatge jurídic, fins i tot en la pròpia llengua, que demana un treball de reflexió sobre els conceptes; o el gran tema de qui és millor traductor de textos jurídics, un traductor especialitzat o un jurista amb coneixements aprofundits de les dues llengües de treball. Podem fàcilment endevinar la resposta, si tenim en compte que tots els ponents provenen del món de la traducció: el traductor especialitzat, que té les eines documentals que li permeten adquirir uns coneixements bàsics de la matèria i té el coneixement de la llengua, coneixement extralingüístic i capacitat d'anàlisi del text.

Només la intervenció final tracta de l'establiment del lèxic jurídic català. Agustí Pou, del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, considera que la terminologia jurídica en català està prou consolidada, però que és molt dependent del castellà, cosa fins a cert punt comprensible si es té en compte que la majoria de textos jurídics catalans són traduccions del castellà. El català, tot i que té una tradició indubtable en l'ús jurídic, té un ús escàs en l'àmbit penal, processal o mercantil, i en canvi un bon nivell d'establiment en el camp civil o administratiu.

Tanquen el volum les conferències d'inauguració i cloenda de l'Escola d'Estiu de Terminologia, que ja no tracten el tema de la terminologia jurídica sinó as-

pectes terminològics més generals. En el primer text, Luis González, que treballa a la Direcció General de Traducció de la Comissió Europea, parla dels conflictes que té el traductor a l'hora de la creació neològica en una llengua com l'espanyol que, tot i ser internacional i multipolar, és una llengua de traducció i no de creació en els fòrums internacionals i en la comunicació científica. La seva proposta és un fòrum de traductors per facilitar la circulació d'informació i de propostes entre traductors i especialistes.

En la segona, Josefa Gómez de Enterría, de la Universitat d'Alcalá de Henares, parla d'un projecte entre diverses institucions per a l'estudi dels llenguatges d'especialitat en espanyol, i de les línies de treball que tenen encetades o en projecte.

En resum, un llibre prou interessant per a professionals, presents i futurs, que treballen o estan en contacte amb el llenguatge jurídic, traductors, terminòlegs i juristes interessats en terminologia, per aproximar-se a aquest món fascinant que és la terminologia jurídica i el dret mateix —per als qui venim del món de la llengua—, a través de les dificultats que planteja la traducció.

Ester Franquesa Bonet, La terminologia. Un mirall del món.

Barcelona: UOC, 2008, 244 pàg. ISBN: 978-84-9788-716-8

Xavier Rull Muruzàbal*

De fa anys, l'activitat terminològica a Catalunya ha estat considerable, tant pel que fa a la producció terminològica en si com a la reflexió teòrica a l'entorn d'aquesta disciplina. Durant els anys setanta autors diversos —com Lluís Marquet o els redactors de la *Gran enciclopèdia catalana*— ja treballaven en aquest camp; a mitjan dècada dels vuitanta, M. Teresa Cabré i Castellví engegava projectes com el Termcat —el centre de terminologia catalana— o l'Observatori de Neologia; i durant la dècada dels noranta els serveis lingüístics de les universitats del domini lingüístic català també hi han treballat. En conseqüència, el bagatge que tenim sobre terminologia és considerable. Això ha fet que s'hagin publicat diverses obres sobre aquesta qüestió, tant teòriques (cas del llibre de M. Teresa Cabré i Castellví *La terminologia*) com aplicades (per esmentar un dels darrers exemples, l'opuscle *Estudis d'implantació terminològica* aplicat a la terminologia esportiva, publicat per Eumo el 2007), incloent-hi els treballs de caràcter orientatiu fets pel Termcat.

* Xavier Rull Muruzàbal, Universitat Rovira i Virgili / Universitat de Lleida.